

BULETINUL PAROHIEI SFÂNTUL ILIE HANUL COLȚEI

◆ Nr.25 / 12 mai 2013 ◆

PR. IEREMIA DE LA PUTNA

MATEMATICA ȘI VIAȚA ÎN HRISTOS

Matematica și viața în Hristos pot părea multora fără nici o legătură una cu alta. Pentru părintele Ieremia de la Putna, cu un doctorat în matematică dat în SUA, la Berkeley, această lipsă de legătură este doar aparentă. Este ca și cum două curbe nu se intersectează deloc în planul

real –, cel al privirii superficiale, al prejudecății, al ignoranței –, dar au o multitudine de intersecții în planul complex – cel al realității adevărate, profunde. Interviuul de mai jos e o scurtă pledoarie la studiu și seriozitate în viața duhovnicească.

Î: Părinte Ieremia, cum a venit pasiunea pentru matematică?

Mi-a plăcut matematica din primii ani de școală, deși în familia mea nu a existat vreo tradiție în acest sens. Am început să merg la olimpiade începând cu clasa a IV-a. Anii au trecut, am dat, firește, la matematică în București, unde am intrat fără examen de admitere, pentru că eram olimpic. Am optat pentru Secția de cercetare. Absolvenții de după 1989 ai acestei

secții au creat o părție către străinătate. S-a creat un renume că matematicienii români sunt buni. Și, într-adevăr, au fost unii foarte buni la început, spărgătorii de gheață, care au plecat în America, iar noi am urmat acest drum deja bătătorit de ei. Este un proces standard de a aplica, trimițând dosarul la mai multe universități din America. Am fost primit la University of California at Los Angeles (UCLA) și la University of California at Berkeley (UC Berkeley). Am ales-o pe ultima pentru că avea un prestigiu mai mare.

După aceea mi-am dat seama că nu întâmplător am obținut bursa la Berkeley. Acest oraș este aproape de San Francisco, unde se află biserica cu moaștele Sfântului Ioan Maximovici, despre care citisem înainte să aplic pentru America. Tot timpul cât am stat în America am mers în fiecare săptămână la acea biserică.

Ca să mă întrețin, a trebuit să predau în cadrul Departamentului de matematică.

Î: *V-ați gândit încă de acolo că o să vă faceți monah?*

Într-un anumit fel, da. Viața trăită acolo nu a fost mult diferită de cea a unui monah. La ce mă refer? La singurătate, singurătatea pe care o întâlnești fiind străin. În general, în America se suferă de singurătate. Producțiile lor de divertisment sunt o încercare de a umple un gol. Orice om

care merge în America are un șoc, în sensul că filmele lor sunt altceva decât viața lor. E ca și cum mergând printr-un deșert vezi un panou, iar în film nu vezi pustiul, ci ți se arată numai panoul. E multă singurătate acolo, distanțele fizice sunt mari și acestea implică distanțe enorme între oameni.

Să vă dau un exemplu. Dacă în orașele noastre obișnuim să ieșim în oraș, să ne plimbăm prin centru, cum se spune, acolo noțiunea aceasta nu există. În centru se plimbă mai mult homeless-i (cei fără adăpost), care au ca avere doar un cărucior. Americanul nu se duce să se plimbe, el se duce cu mașina direct unde are nevoie, la cumpărături, în mall sau oriunde. În California, distanța de acasă până la magazinul de cumpărături este în medie de 30-40 km. Acolo nu se văd oameni pe stradă, ca la noi. Singurătatea este foarte apăsătoare și rămâne o problemă pregnantă.

Pentru mine aceasta a fost o pregătire foarte bună; gândul spre călugărie îl aveam înfiripat, dar îmi era frică să-l exprim chiar și în interiorul meu.

L-am avut duhovnic pe părintele Arsenie Papacioc începând cu 1996. Pe când eram în clasa a IX-a, au început problemele mari în familia noastră. Atunci mama a început să se îndrepte spre Biserică, ca la ultima scăpare. Eu nu aveam nici o familiaritate cu Biserica, chiar aveam un dispreț față de nivelul intelectual al celor din Biserică.

Schimbarea mare cu mine s-a produs după întâlnirea cu părintele Arsenie. Nu a fost ceva spectaculos, ci o influență constantă și eficace duhovnicește, nu prin sfaturi de a mă ruga într-un fel anume sau de a citi ceva în mod special, ci mai ales prin rugăciunea părintelui și prin modul lui de a fi.

Gândul spre monahism l-am mărturisit părintelui Arsenie, dar el aproape că nu-l lua în seamă. Apoi mi-a spus „să mai vedem“ și, în orice caz, mi-a zis să păstrez taina, pentru că dacă prinde vrăjmașul de veste este în stare să răstoarne întreaga lume ca să mă oprească. De aceea eu am fost tot timpul cu frică la gândul de a deveni monah, atât pentru cuvântul părintelui, dar și din motive interioare. Era de negândit pentru mine, privind din afară. Acum mi se pare ușor, dar din exterior privind, făgăduința aceasta este copleșitoare. Când am început să merg la biserică, mi se părea un lucru de negândit să-ți păstrezi fecioria până la căsătorie, cu atât mai mult să fii total abstinent ca monah. Nu îndrăzneau să gândesc prea sus, ci Îl rugam pe Dumnezeu să rânduiască să-I slujesc și să fiu al Lui. În ce mod, asta știa doar El. Pasul acesta este mult prea mare ca să-l putem face singuri.

Î: Câți ani ați stat în SUA?

Cinci ani: 2002-2007. Acasă, la familie, veneam în fiecare an. Părintele Arsenie nu-mi impunea nimic în privința căii

de urmat în viață. Din când în când îi pomeneam despre gândul meu de mănăstire, iar el părea că-l aude pentru prima dată, nepărând a-și aduce aminte de sfaturile legate de monahism pe care mi le dăduse deja. Când l-am întrebat într-un an la ce mănăstire să mă duc, mi-a răspuns categoric: „La Putna!“.

În ultimul an de doctorat am venit acasă pentru că mama era bolnavă, apoi m-am întors peste vară în America pentru a preda niște cursuri; mi-am vizitat prietenii, pe 4 septembrie m-am întors în țară, iar pe 7 septembrie am venit la Putna.

Deși știam că doctoratul se termină, voiam cumva să o mai lungesc. Mă tenta asta pentru că puteam să îi ajut cu bani și pe cei de acasă. În SUA este un salt calitativ consistent în privința veniturilor între doctoranzi și post-doctoranzi. Așa că am aplicat pentru o poziție de post-doctorand. Dar a rânduit Dumnezeu ca atunci să nu fiu primit nicăieri. De-abia după ce am plecat la Putna m-a contactat profesorul meu prin e-mail ca să-mi spună că mi-a găsit o bursă nu știu pe unde. Apoi un prieten care rămăsese în Berkeley m-a sunat: „Nelule, ai primit niște plicuri. Nu vii să vezi ce faci cu bursa asta?“

În toamna lui 2006, de sărbătoarea Thanksgiving, am mers în Arizona, la părintele Efrem Filotheitul, ucenic al lui Gheron Iosif, un om de o mare putere duhovnicească. Nu am reușit să

vorbesc între patru ochi cu părintele Efrem, dar mi-a spus că se va ruga pentru mine. Sunt convins că și pentru rugăciunile părintelui Efrem desprinderea de carieră și venirea la mănăstire au decurs lin pentru mine.

Î: *Cum se împacă matematica cu călugăria?*

Eu aș întreba ce legătură are matematica cu Dumnezeu. Atunci când eram în liceu, prin clasele IX-XI, prezența lui Dumnezeu creștea în viața mea. Dar nu vedeam nici o legătură între matematică și Hristos. Eram deci tentat să renunț la matematică. Însă părintele Arsenie mi-a zis: „Nu, nu trebuie să renunți. Mergi cu amândouă înainte“. După aceea am aflat cât de multe te învață personal matematica despre Dumnezeu. Și nu doar despre El, ci și despre tine, despre lume și relația între toate acestea.

Descoperirea mea personală este că practic tot ce facem are legătură cu Dumnezeu. Mai mult, ne descoperă multe despre noi, despre lume.

Lucrurile sunt profunde. Matematica ne învață să facem lucrurile temeinic. Așa ajungem să le facem și pe cele ale lui Dumnezeu foarte bine.

În matematică eu am lucrat în geometrie algebrică și teoria numerelor, deci matematică cu grad mare de abstractizare. Începând cu facultatea și terminând cu doctoratul, abstractizarea în studiul matematicii

crește. Matematica din liceu este destul de departe de matematica modernă (părintele râde). Complexitatea operațiilor și nivelul de abstractizare al noțiunilor sunt de negândit pentru un om nefamiliarizat. Am trăit o răstignire a minții.

Gândiți-vă doar, cum se pot defini riguros numerele naturale? Noi avem 1, 2, 3..., le enumerăm pe degete ca la clasa I. Dar să le definești, să spui ce sunt ele, îți stă mintea în loc... În primul rând, în matematică este o axiomă existența unei mulțimi cu un număr infinit de elemente. Nu se poate demonstra existența infinitului, el este acceptat ca axiomă. În natură, nimic nu ne spune că infinitul există. Nu avem nici o probă. Totuși, un matematician lucrează foarte mult cu infinitul. Deși nu poate demonstra că există, îl ia ca atare – „prin credință“ am spune noi. Ei bine, pornind de la această mulțime cu un număr infinit de elemente, se alege un prim element – „1“, apoi printr-un anumit procedeu se desemnează un „succesor“ – notat „2“, apoi pentru fiecare element „n“ deja definit se construiește un „succesor“, notat „n+1“ și tot așa... Și așa se definesc numerele naturale. Apoi vin numerele raționale, cele reale, cele complexe – cu definirea acestora ne aflăm abia la nivelul primului semestru de facultate – și toată multitudinea de concepte matematice.

Așadar matematica, prin generalizări și abstractizări succesive, mi-a răstignit mintea și mi-a pregătit-o

pentru a primi revelația lui Dumnezeu, cu reverență. Nu te mai întrebi de ce Dumnezeu este în trei Persoane, și nu în două sau una, sau mai multe, sau orice altceva legat de tainele lui Dumnezeu, atunci când tu nici realitatea văzută nu o poți surprinde cum trebuie, matematic vorbind, nu o poți conceptualiza.

Matematica te învață o cuminenție, un respect față de taină, de taina realității. Una dintre provocările matematicii este cum să modeleze realitatea. Din Antichitate până astăzi, asta se încearcă. Constant, fizicienii cer modele de la matematicieni: „Am problema asta, am experimentul acesta, explicați-l voi, fundamentați-l riguros“. Aceasta a făcut-o Einstein, care a folosit pentru Teoria Relativității un model matematic descoperit cu 50 de ani înaintea lui de un mare matematician, Bernhard Riemann. Matematica vine să modeleze realitatea. Toți știm că matematica este grea. Și asta pentru că realitatea este greu de modelat. Nici acum nu putem să o modelăm cum trebuie. Știința lucrează doar cu aproximări ale realității.

Î: *Și dacă atunci când te referi la realitatea naturală nu ești încă pe teren solid, cum e în fața lui Dumnezeu? Ce pretenție poți să ai în fața Lui?*

Asta m-a învățat matematica, bunăcuviință, respectul față de taină, așa cum ne îndeamnă și Sfinții Părinți: „Cinstește taina în tăcere“.

Să vă mai vorbesc și despre altceva ce am învățat făcând matematică. O trăsătură comună nouă, oamenilor, este aceea că ne mințim foarte ușor. Dacă ne place ceva, imediat tindem să credem acel lucru. Și ne aducem o mulțime de argumente ca să susținem propriile noastre voințe, propriile noastre păreri. Se întâmplă frecvent acest lucru în zilele noastre.

Ori, matematica nu te lasă să faci așa ceva. Să mă explic. La doctorat am avut o problemă pe care nici nu vreau să mă gândesc de câte ori am zis că am rezolvat-o, ca să descopăr ulterior că mă înșelasem. Intuiția de la început era bună, adică simțeam că o să-mi iasă, că o s-o scot la capăt. Aceasta, în particular fie spus, e mare lucru. Dar când intram în detalii, lucrurile se complicau. Îmi spuneam: „Trebuie că drumul trece pe aici, pentru că e mai scurt“. Dar nu era așa. Realitatea nu era cum voiam eu să fie. Eu sunt un om tare la cerbice, așa că mi-au trebuit câțiva ani ca să descopăr drumul, care era mult mai sinuos. Din fericire, matematica nu te lasă să te minți singur, nu te lasă să falsifici realitatea, ci, dacă ești sincer, îți arată unde ai greșit.

Până la urmă am ajuns aproape să-mi fie frică să spun că am rezolvat problema. Am realizat că exaltarea,

mândria nu ne sunt de folos; după ce te mândrești, imediat, obligatoriu, vine coborârea. Deci matematica te educă în smerenie. Să nu te bucuri până când lucrurile nu sunt gata.

Mai e ceva. Distanța dintre proiect sau iluminare, faptul că tu intuiești cum ar ieși problema, și împlinirea propriuzisă a proiectului este foarte mare. În matematică, rezolvarea unei probleme poate să îți ia și doi ani de zile și pe parcursul rezolvării pot apărea surprize – nu ai cum să observi toate detaliile de la început.

Cam la fel sunt lucrurile și în viața duhovnicească. Chemarea lui Dumnezeu există. Pe acolo este drumul. Când ai văzut drumul din exterior, îți părea într-un fel, dar atunci când pășești pe el, vezi că drumul trece și prin pădure, uneori și prin mlaștină, se mai lasă ceața, te poate prinde și întunericul. De multe ori îți vine să renunți, să te întorci. Sunt momente în viață în care practic ai făcut tot, ai încercat și încoace, și încolo, ai epuizat tot ce îți stătea la îndemână și nu mai știi ce să faci. Ai senzația că ai pierdut drumul. Și totuși: „Măi, parcă știam că pe aici e drumul...” La fel ca Apostolii pe drumul Emausului: „Noi nădăjduiam că El este Mesia...” (Lc. 24, 21). Și, dacă renunți în momentul acela, ai pierdut totul. Trebuie să-ți zici: „Măi, am ajuns până aici. Ce mai am de pierdut? Merg înainte! Oricum altceva mai bun nu am de făcut.” Dar lucrurile acestea se fac în niște tensiuni foarte mari. Dacă după patru

ani de doctorat nu ți-a ieșit problema, nu mai ai cum să fii detașat. Și așa se naște discernământul, ajungi să te cunoști pe tine însuși. Acesta era de fapt sfatul pe care mi-l dăduse părintele Arsenie înainte de a pleca la doctorat: „Cunoaște-te pe tine însuși!”.

Un element extrem de valoros al vieții duhovnicești este acesta: să mergi mereu înainte, să nu renunți, să crezi chemării dintâi și să mergi înainte cu nădejde mai presus de orice nădejde, cum spune părintele Zaharia de la Essex, parafrazându-l pe Sfântul Apostol Pavel (Rom. 4, 18). Doar dacă mergi până la capăt îți iese. Nu trebuie să renunți cu nici un chip. Momentul acesta de cumplită deznădejde e foarte aproape de vârf. Dacă reușești să depășești momentul, ai învins. Dacă dai înapoi, ai pierdut totul. E un prag pe care trebuie să-l treci, dincolo de care este ușa.

Acest moment nu e mincinos, acolo nu se joacă teatru, nimic nu e regizat. E un moment de totală nesiguranță, ți-ai terminat toate resursele, nădejdea. Atunci e nevoie să mai mergi puțin și afli răspunsul tău; cu rugăciune multă. Am avut colegi care s-au întors din drum – mă refer la calea matematicii.

Î: *Cum a fost mediul în care ați studiat la Berkeley?*

Matematica mi-a deschis ușile spre a cunoaște oameni importanți de știință, genii matematice. Am avut ocazia să

cunosc medaliați Fields (medalia Fields este echivalentul premiului Nobel pentru cercetări matematice). La Berkeley i-am întâlnit pe acești oameni, deosebit de modești, smeriți, pe care văzându-i, nu te mai poți lăuda cu vreun lucru din viața ta.

Cunoașterea științifică este îngemănată cu necunoașterea; orice nouă descoperire aduce cu sine și o mulțime de noi necunoscute. Odată am întrebat un profesor medaliat Fields, care de câțiva ani buni lucra la fundamentarea matematică a câmpului cuantic din fizică: „Înțelegeți mecanica cuantică?” La care el a răspuns: „Nimeni nu înțelege mecanica cuantică!”

Einstein avea un respect extraordinar pentru tainele universului. Omul de știință sincer cu el însuși este foarte conștient de cât nu cunoaște, de cât nu stăpânește. De aceea, când aud de tot felul de experiențe genetice care se fac, mă înfior.

Cu științismul, cu politizarea aceasta a științei în care absolutizăm știința, făcând din ea o credință mondială, dogma vieții noastre (pentru că atunci când ai justificare științifică, ai închis gura oricui), ne aflăm foarte departe de adevăr. Realitatea, Dumnezeu, oamenii – toate lucrurile sunt mult mai fine, mai personale, mai nuanțate. Iar dacă tu intri cu bocancii și vrei să trasezi un drum așa, pe unde crezi tu că ar trebui să treacă, nu e în regulă.

Mândria, spune Gabriel Liiceanu, este „înțepenirea în proiect”. Dacă începi să te mândrești, înseamnă că te-ai oprit și îți admiri opera. Or, omul care creează nu are timp de asta. Se uită la ce a făcut, dar nu se blochează acolo, ci continuă cercetarea lui. Politizarea științei apare la oamenii care s-au înțepenit în proiect. Ca să produci, ca să crezi, trebuie să rămâi în modestie, în respect față de taină. Altfel, chiar geniu fiind, adopți o postură cumva politică, ca să propagi anumite iluminări parțiale drept adevăr imuabil. Un exemplu este Stephen Hawking.

Acestea sunt numai câteva dintre lucrurile pe care le-am învățat din experiența mea cu matematica. Am această convingere: Dumnezeu ni Se descoperă, ne vorbește și ne învață pe limba noastră, așa cum a făcut-o cu Sfântul Apostol Petru prin pescuirea minunată (Lc. 5, 1-11). De aceea mi se pare foarte important să facem bine ceea ce facem, ca pentru Dumnezeu, pentru că așa vom dobândi o cunoaștere corectă a realității, a lumii, a noastră și a lui Dumnezeu.

Articol de Augustin Păunoiu – Școala de Duminică – Pr. Ieremia: „*Ca să crezi, trebuie să rămâi în modestie*”

Sursa: www.ziarullumina.ro

PROGRAMUL LITURGIC

- **Sâmbătă: 18 mai**
18:00 – Vecernie

- **Duminică: 19 mai**
08:30 – Utrenia și Sfânta Liturghie:
Femeile mironosițe
Sfântul Mucenic Patrichie, episcopul Prusei

Str. Doamnei, Nr. 18, Sector 3, București

www.sfantul-ilie.ro